

Nr 15.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående viss ersättning av statsmedel åt delägare i »Svartbyns dikningsföretag av år 1941» i Överluleå socken.

(2:a avd.)

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 128 av herr *Näslund* och II: 146 av herr *Löfroth*, har berörts frågan om ersättning till vissa markägare i Överluleå socken med anledning av förbud mot torrläggning av deras mark och hemställts, »att riksdagen beslutar att hos Kungl. Maj:t hemställa att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa erforderlig utredning om de ersättningsbelopp, som i ifrågasvarande fall skäligen böra utgå till markägarna, innefattande såväl ersättning för lidna skador som för utrednings- och processkostnader, och att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen snarast framlägga det förslag vartill utredningen kan giva anledning».

Beträffande de skäl som anförts till stöd för motionerna får utskottet hänvisa till dessa.

Utskottet har i vederbörlig ordning inhämtat utlåtanden över motionerna från lantbruksstyrelsen, försvarsstaben, statskontoret och länsstyrelsen i Norrbottens län.

Lantbruksstyrelsen har erinrat om tidigare riksdagsbehandling av fråga om ersättning av statsmedel åt jordägare som hindrats från att företaga torrläggning av sin mark på grund av att företaget skulle orsaka intrång i något allmänt intresse. Det har synts ämbetsverket, att riksdagen därvid i princip tagit ställning till frågan om ersättning på grund av torrläggningsförbud. Frågan om ersättning för utredningskostnader har lantbruksstyrelsen ansett vara löst genom bestämmelser i kungörelsen den 30 juni 1939 (nr 431) angående villkoren för statsbidrag från statens avdikningsanslag, ändrad genom kungörelse den 25 maj 1945 (nr 347). På dessa skäl har styrelsen ansett utredning i de hänseenden motionerna avse vara onödig och sålunda föreslagit, att motionerna icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Försvarsstaben har ansett rimligt och önskvärt, att kostnaderna för den planerings- och utredningsverksamhet, som föranletts av medgivande till företaget från försvarsstabens sida enligt skrivelse den 12 augusti 1946, bestridas av kronan. Någon ersättning för markägarnas övriga utlägg samt compensation för ekonomiskt avbräck på grund av torrläggningsförbudet har försvarsstaben ansett icke kunna tillerkännas markägarna enligt gäl-

lande författningsbestämmelser. Ej heller av billighetsskäl bör sådan ersättning enligt försvarsstabens mening ifrågakomma. Beträffande innehållet i övrigt i försvarsstabens utlåtande, som är hemligstämplat, får utskottet hänvisa till handlingarna i ärendet.

Statskontoret har framhållit, att riksdagen tidigare vid olika tillfällen beviljat bidrag till kostnader för utredning rörande torrlägningsföretag som ej fått komma till stånd men att ersättning för förlust som härigenom åsamkats delägare icke ansetts böra utgå av statsmedel. Statskontoret har under hänvisning till det anförda förklarat sig icke ha något att i och för sig erinra mot utredning angående direkta kostnader för det ifrågavarande företaget. Det har emellertid syntts ämbetsverket, att erforderliga uppgifter för ersättningsfrågans bedömande böra i första hand tillhandahållas av delägarna själva.

Länsstyrelsen i Norrbottens län, som åberopat yttrande i ärendet från lantbruksingenjören i länet, har för egen del ansett, att delägarna i dikningsföretaget böra erhålla full ersättning för den skada och förlust som tillfogats dem genom att militära anordningar och dispositioner lägga hinder i vägen för företaget i fråga. Länsstyrelsen har därför tillstyrkt den i motionerna föreslagna utredningen.

Utskottet. I en vid 1942 års riksdag väckt motion, nr II: 205, hemställdes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning av frågan huruvida och under vilken förutsättning ersättning av statsmedel borde utgå till den, som med hänsyn till att allmänna intressen skulle trädas för nära hindrades torrlägga sin mark. I sitt av riksdagen godkända utlåtande, nr 31, i anledning av motionen anförde jordbruksutskottet bland annat följande. Vid bedömande av frågan huruvida ersättning av allmänna medel skäligen borde utgå till enskilda personer på grund av ingripanden från det allmännas sida syntes man böra skilja mellan de fall, då ingripandet riktade sig mot någon redan bestående enskild rätt eller rättighet, och de fall, då så icke vore förhållandet. I det förra fallet syntes allmänna rättsgrundsatser bjuda att ersättning bereddades den som sålunda avhäfts eller lede intrång i sin rätt eller sina intressen. I det senare fallet tedde sig förhållandena enligt utskottets uppfattning väsentligt annorlunda, i det att någon ovillkorlig rätt icke förefunnes för en enskild medborgare att genom vattenavledning förändra de bestående naturförhållandena eller förorsaka intrång i andra därav beroende allmänna intressen, innan domstol eller eventuellt Kungl. Maj:t meddelat tillstånd till företaget. I sistnämnda fall borde enligt utskottets uppfattning ersättning icke i allmänhet tillkomma torrlägningsintressets representanter. Utskottet kunde emellertid icke bortse från att förhållandena ibland kunde vara sådana, att dylik ersättning syntes kunna ifrågasättas. Sålunda kunde det allmänna intresset ha uppträtt så pass sent under företagets planläggning, att de enskilda jordägarna icke skäligen bort räkna med detsamma vid undersökningarnas igångsättande, samt vidare företagets planerande ha åsamkat jordägarna avsevärda kostnader. Att söka utforma generella regler för de fall, då ersättning borde ifrågakomma, syn-

tes emellertid utskottet icke lämpligt och för övrigt erbjuda stora svårigheter bland annat i avseende å ersättningens storlek och lämpligaste formen för dess erläggande. Utskottet ville därför icke förordna den föreslagna utredningen.

I en likaledes vid 1942 års riksdag väckt motion, nr II: 87, hemställdes, att riksdagen måtte besluta att till sökandena till Horssjöns torrläggningsföretag av år 1937, vilket enligt beslut av högsta domstolen icke fått komma till stånd av hänsyn till landets djurvärld, måtte utanordnas skälig ersättning för deras kostnader för undersökning och planläggning av företaget m. m. samt även, om skäl därtill ansåges föreligga, för den förlust de komme att göra därigenom att företaget icke finge komma till stånd. Jordbruksutskottet hänvisade i sitt av riksdagen godkända utlåtande, nr 52, i anledning av motionen till sitt förut berörda utlåtande nr 31 till samma riksdag och förklarade sig ha funnit starka billighetsskäl tala för att sökandena till företaget av statsverket erhöles bidrag till de förrättningskostnader, de visade sig ha fått vidkännas. I enlighet med utlåtandet nr 31 ansåg sig utskottet däremot icke kunna tillstyrka ersättning av statsmedel till sökandena för den förlust de komme att göra därigenom att företaget icke finge komma till stånd.

Enligt de principer, vilka kommit till uttryck i riksdagens här anförda avgöranden och vilka utskottet finner icke böra jämkas, torde ersättning till delägarna i »Svartbyns dikningsföretag av år 1941» icke komma i fråga för »lidna skador». I motionerna begärd utredning om beloppet av dessa skador bör därför enligt utskottets mening icke företagas.

Såsom lantbruksstyrelsen anført är frågan om statsbidrag till kostnaderna för utredning av företag av här avsett slag reglerad i kungörelsen den 30 juni 1939 (nr 431) angående villkoren för statsbidrag från statens avdikningsanslag, vilken kungörelse ändrats genom kungörelse den 25 maj 1945 (nr 347). I 14 § i kungörelsen stadgas, att när särskilda skäl därtill äro, såsom att mot företaget mött hinder på grund av allmänna intressen, vilkas vikt sakägarna icke skäligen kunnat förutse, statsbidrag må beviljas till hela den godkända utredningskostnaden. Med stöd av detta stadgande torde delägarna i det ifrågavarande företaget genom hänvändelse till vederbörande myndigheter äga utfå den ersättning för utredningskostnaderna för företaget vartill de kunna visa fog. Utskottet finner sålunda utredning i detta hänseende i den ordning motionärerna föreslagit icke böra ske.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att de likalydande motionerna I: 128 och II: 146 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 5 april 1949.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling ha närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar Tjällgren, Carl Edmund Eriksson, Alfred Andersson, Hjalmar Nilsson, Svedberg, Näslund, Jon Jonsson och Hugo Sundberg; samt

från a n d r a kammaren: herrar Andersson i Löbbo, Ericsson i Sörsjön, Johnsson i Kastanjegården, Hæggbloom, Gustafson i Dädesjö, Utbult, Svensson i Vä och Andersson i Hyssna.
